

Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dunya Lahi Nuvuu Lonyisia Va

Magona Yepei

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lo towa kpaupau le laha va, tonya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawuleehu kee baagbuala nuvugaa ti lonyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvuu ma, dunya ninahu mia mahoingo muvuu i gu i yepe kia ngi longola, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a ko gomɔ mahaya nyamu nyamu kee nduwɔ ya yeya, ke mahoingɔ sawei i nuvuu lonyii mavale,

A jifa mahoingɔ ndiamɔyei na ndɔlesialuahɔ i legulɔma,

A jifa nungei nasia ti ndɔlei kpele ti woyilei na hu ti lanaya genga kolɔ yayilingɔihu,

Kee nuvuu lonya, ngi nuvuu ya, ngi yeyei kee hindui taa nyahii ti lonyei maahewu lei, kee gbɔma ti ti lia yilinga ko yange yange kee ndevu yekpe la i le gulɔma.

A jifa ndɔlei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila koɔ ti to ke baago ma a yelo na nuvuu va kee ngi lonya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpelehu hinda yayilingɔi ji a lelɔ gulɔma,

Fale naa

Komɛwai na ta toli a

Genela Asembili

Ndenga Ye

Dunya Lahei ji nuvuu lonyinsia va i wote a ɲaiki numui kpelee kee ndɔlei kpelee va nahii ke numu gbi ɔɔ ngoyila hugbate gbi na hinda yayilingɔi ji ngi enmahu kpɔtu i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i to ke bagɔɔma iye tɔnei jisias ma kee hugbemboi jisias nungei nasia weti yei ndɔɔ kpele hugbatai ji hu, kee nasia ti ndɔlongaa hu nahi tii yee ndɔlɔ kpele hugbatei jisias bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwɔ ya hu, tao ti nuvuu yei kee ti lonyi maa hewungo. Kiiya kee hindaluahɔ gɔɔla a yelo ti hun. Fale mahoungɔ ti ti nyɔnyɔhu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Yei

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha ɔɔ hindgo, nu layia, Ngewɔi na a feli, ngi gilee yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahɔ ge i waa nungaa luahu jifa tii gbuani ndɔlɔ yilahu, ɔɔ jifa tia heini ti yekpe va ɔɔ tii yekpe va.

3. Ngayilii Ye Sawa Yei

Nuvuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ ndevu i ye ngi hu, kɔɔ aa ye nuu bu, tao kɔɔ mahungbee i ye ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwɔya hu, ɔɔ ti ngi waa mɔnɛmɔnɛ hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwɔya hu, tao gbɔma mahoungɔ nduwɔyei ye keyi kgbi lekee i gbɔɔ.

5. Ngayilii Ye Lɔɔlu Yei

Maa ii houni kɔɔ ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kɔɔ ti hinda wee a numu na a ke ke nuvuu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lɔnya mia kɔɔ sawei i baagɔɔ ngi nuvuu ya ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wɔfila Yei

Nuvuu kpɛɛ ti maahɛwungɔɛ sawei gulo, tao mahoungɔ sawei i ti mahu wɛɛ nahi gbi ɛɛ ti hu wɔɔ. Mahoungɔ sawei i tɔ ke hugbatei ji ɛɛ numugbi gbukpuu.

8 Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lɔnyei mavale a watii na ngi lɔnyi nasia ndɔɔ jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpɛgbɛma ɔɔ ti ngi gbɛ ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lɔnya mia nahii ti la nyɔngaa ngi ma tɛ i ngi maahinda gulanga kɔɛhu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein gɔngaa ti loo ngi va.

11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei

1. Nu gbi ngi lɔnya mia nahi ti la nyɔngaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.

2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee – ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpɛɛ jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.

12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i ye na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye pɛɛbu hinda, kɔɛi keɛ ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longɔla, keɛ kakpama a baagbuama hu we. Maa houngɔ sawei i nuu gbi maawɛɛ yɛɛ kakpamei ji bondayeya.

13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei

1. Mahoungɔ numu gbi i ye hugbembo hu kɔɔ i li mia leke gbi ngi longɔ i li na, tao kɔɔ i hei ndɔɔ gbi leke hu ngi longɔ i heihu.

2. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i gbua ndɔɔ yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee ɔɔ mbaa tinda, tao kɔɔ i yama ngi ndei na hu mia i gbuana.

14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi yaama lɔwu kakpama yeye ndɔɔ yeka hu, tao kɔɔ i nganei gbuana.

2. Ye sawei ji ɛɛ lekpe gbi naleke ye numui ji i ndɔɔ jawa nyanini, tao i hinda gbulanina na ndɔɔ woyila hugbatei i loila.

15. Ngayilii Ye Puumahu Lɔɔli

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i wote a ndɔɔlii.

2. Maa i houni kɔɔ ti nuu gbi baa a ngi lɔlii ya, ɔɔ kɔɔ ti ngi baa a ndɔɔlii ya ndɔɔ yekahu.

16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei

1. Hindui taa nyahii na ti lakpango ta sɔɔwelo ti ndengaa le, ti genye ii yeni bee yila, tii yeni bee a ndɔɔ yila hunblaa, ɔɔ Ngewo veli gbambi yila ma. Ti lɔnye maahewungo sɔɔva, sɔɔhu, ɔɔ ji ta lo ti gole.

2. Kɔɔ hindui taa nyaha ti sɔɔwee, a nee pein ti veinja we.

3. Bondei mia ndɔlei yei kpɔkui le, fale maahoungɔ heimii ke ndɔɔ gbi ti bondei mahu gbɛ kpɔtu kpɔtu.

17. Ngayilii Ye Puumahu Wɔilei

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi wuma haakangaa majɔɔ, tao gbɔma kɔɔ taa nungaa ti makpɔma haaka majɔɔ.

2. Te nuu gbi haaka gbua ngi yeya kia leke ti longɔla.

18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nuu gbi lɔya mia kɔɔ i kiiya wee, kɔɔ i giila gbɔɔ tɔnyei le ɔɔ gbɔɔ i lɔnyani, Ngewo ye gbɔɔ ngi longo i feli, ye tonye ji a ngi jein jein lo kɔɔ i ngi giliyei ɔɔ ngi yewɔveilei wote, I wote bee atayakpe ɔɔ taa nungaa, fofohu ɔɔ sɔkuma, kɔɔ i nungaa gaa a ngi ngliyei kee ngi yewo hindei.

19. Ngayilii Ye Puumahu Taalui

Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i kiliya wee tao kɔɔ i yee kiiyeina le fofohu, yee tonyei ji a peelɔ yee kiiyei ji nuu gbi ɛɛ gbekpa kulɔ, tao kɔɔ i nemahulee kee ngowii majɔɔ tao kɔɔ ta bee i fe nungaa we a pele gbi hu we, nahi bandowoma gbi ɛɛ waa nduahu.

20. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngoi

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ taa nungaa ti gome, tao kɔɔ taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii le.

2. Tee nguaa numu gbi la a kpɔli hale kɔɔ i wote a kome ma mɔ.

21. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuyelei

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye ngi guameti hindeihu, ke bee ta vulii i yehu ɔɔ nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.

2. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi lɔɔhu guameti hugbate wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.

3. Nungaa mia maahoungɔ ti ti guameti hei, ti gbayei mia a pie a yenge, hulembinga ta yamalɔ ti kɔlei gula, tao ye kɔlei ji a kgula bunduhulɔ, nahii nungbi ɛ gbekpa numu gulɔ.

22. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahufelei

Numu gbi lee ndɔɔɔlii a ngie, ngi lɔlei kpɔma hugbatɛ wie ngi va, tao kɔɔ ngi lɔlei taa ngitiwoma hugbatɛ ti pee ye kpɔma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majɔɔɔ kialeke ngi lɔlei gbatɛi kɛɛ ye saweisia ti na, gbɔma kia lekee ye numui bɛɛ ngi hami gii na, kɔɔ wei i legulɔ.

23. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahusawei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i yenge, tao kɔɔ i ngengei na wie ngi longɔla, kɔɔ i mbelehei majɔɔ ngengemei, tao kɔɔ ti tɔ kengengei ɛ ngi lo.

2. Numu gbi lɔnya mia, nahii nduahugbiima, kɔɔ ti ngi pawa kia a yenge la.

3. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ ti ngi pawa nahii ta kɛɛ ngi mablaa ta ti magbee gbualɔ hu kia nuvu, tao gbɔma kɔɔ kpɔma yeka i yena ngi va.

4. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.

24. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahunaani

Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i levu tao kɔɔ i kpele yeka gbua, tao gbɔma kɔɔ aa ngenge huguangɔ waa wie, mahoungɔ gbɔma i yaa a ndevu wati majɔɔ, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalɔ a ngi pawa.

25. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahulɔɔlui

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ta kɛɛ ngi mablaa ti ye kaahugbua hu, ti meheɛ yekpe mɛ, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majɔɔ, tao gbɔma guameti i ye na ti va, hugbatɛ yekpe i yena ngi va a watii na ɛɛ ye ngege hu, a watii na ngi heigengɔ, watii na ngi wovang, kɛɛ watii na hinda a wa ngi mahu nahii ɛɛ gumbu.

2. Mahoungɔ gbɔma hugbatɛ i ye na kuimeisia kɛɛ ndengaa va. Mahoungɔ ndengaa kpeleɛ, naa ti kɛ taa ti njeni ti sɔɔhu ɔɔ tii sɔɔhu, ye hugbatei ji i ti maa weɛ.

26. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuweitei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i kɔɔ gaa. Maa ii houni navoo hinda i ye kɔɔgaala ma, kɛ bɛɛ i wote a ye tɔtɔmei. Mahoungɔ kɔɔ gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi ɛ gbuama ye tɔtoomi. Nyandengɔ kɔɔ ngenge kɔɔngaa i yna kpoto, kɛɛ kɔɔ yalngɔ gaalei naa va ti nemabu lewengɔ.

2. Kɔɔ gaalei i wote a hinda na a nuu le gulɔma, ngi lɔnyisia kɛɛ ngi hugbemboi. I loko hei hinda yawubu gɔɔla, hinda bu houla kɛɛ ndiamɔya dunyei kpeleɛ luahu, kenyeisia kɛɛ Ngewɔ veli gbambisia luahu, tao kpaya waalɔ ndɔɔ kpele woyila yenge lukuisia hu kɔɔ ndileli i li gulɔma.

3. Bondeisia ti wote a haala bla ta kɛ na kaa ye gbɔɔ ti leingaa ta pee.

27. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ Mahuwɔfilei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye mia a yena ye kɔndi hinda hu, i ngaa nɛɛ ye ye mbembe hu kɛɛ sayensi ye tekulmii taa ye nafei.

2. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ mahugbee kpɔtu kpɔtu i ye ngi gbatɛ hani ma, i ye a ngole ɔɔ hani lalangɔ ɔɔ sayensi haaka.

28. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ Mahuwayakpei

Numu gbi lonya mia kɔɔ ngi yee jawa kee ngitiwoma gee i yena, na a tɔ ke dunya lahei jisia ta hitilonga.

29. Ngayilii Ye Nugboɔyɔngɔ Mahutaawui

1. Numu gbi lee, mia i heina, tao a lena gulɔma, mahouingo i na hinda hou a loko veinja.
2. Ji numu a ye ngi lonyei kee ngi hugbemboi ya yenge ma, na lee a wote a kpɛnguu a wee a saweilo naa a nuu wekeisia ti lonyei kee ti hugbemboi ma vale, kee numu kpele ti maahinda va ngoyila loɔhu.
3. Numu ɛ ye tɔnyei jisia kee hugbemboi jisia yayenge nahi kpuango pilei na ma, tao gbɔma ɛ pinde kaa na wooma na ndɔlo kpele gomei ti ndani.

30. Ngayilii Ye Numugboɔyɔngɔ Mahupuui

Gbewogbe gbi na kolei ii hu na nu mu a nde ye kenga ti puilo na kɔɔ i ndɔlo ɔɔ ngoyila hugbate leenga ti lonyei kee ti hugbemboi mahugbua.
